

Konkurz na šikovného terapeuta jsem šla dělat s velkým natupírovaným drdolem, růžovým hedvábným šátečkem a zmalovanými očima. Rafinovaný Skála odešel a nechal mě ve své jezevčí noře se svou rentgenovou matkou. Jezevčí nora byl Skálův suterén bytček, kde po celá léta bydlel. S matkou jsme se bavily tak o všem. Jak jsem se později dozvěděla, mocná Skálova maminka mě doporučila. „Tu vem, ta je jako naše Zuzana!“ Zuzana je Skálova dcera, doktorka dějin umění, žijící převážně v Egyptě, skvělá restaurátorka starých koptských ikon.

A bylo vymalováno. Další fázi konkurzu zajistili pacienti alkoholici. Padesát dva mužů léčících se ze závislosti na alkoholu. Měla jsem s nimi sehrát jakési psychodrama, ve kterém budu svádět budoucí kandidáty na abstinenci k pití. Svádění mně nedělalo nejmenší potíže. Byla jsem přijata.

Píše se 15. únor 1969. Skála mě vede do starého opukového Jungmaníku, kde budu s láskou trávit budoucích 46 a více let. Nikdy nezalituju. Dostávám obrovskou nádhernou místnost s výhledem na apolinářskou kaskádovitou zahradu a vyšehradskou baziliku. Tady to je vaše pracovna a tady ten bílý je telefon Linky důvěry mládeže. Na shledanou. Ranní hlášení je každý den v 7:10. Plat 1200 korun hrubého. Dobrý. Mám na máslo a punčochy. Tak jo.

Nevím vůbec, co mě čeká. Nevím vůbec, co mám do toho telefonu těm neobčasným zoufalcům říkat. A čekají mě asi živí pacienti. Dospělí mužský. A taky jejich děti. Spoléhám na to, že ten mazanej Skála měl nějaký vidění a důvěřuje mi. Jinak by býval přeci vzal ty psychology, kteří se tetelili na konkurzu se mnou.

No, Skála měl vidění, já hrůzy.

Záchytka. Zcela ojedinělý světový úkaz. Jaroslav ji vymyslel a založil myslím v roce čtyřicet devět. Opilce obsluhoval nejen profesionální personál, ale i našinci, pacienti. Úžasný, nadmíru potřebný artikl, který jsme pak vyvezli do mnoha zemí. Někdy se tam museli opilí agresivně kurtovat. Ve speciální místnosti se železnými dveřmi a zamřížovaným okýnkem. Byli i tací, kteří vytrhli i zabebonovanou postel, zdemolovali to minimum, co v takzvané odluce bylo. Jeden okousl ošetřovateli kousek prstu, jiný rafl do ucha. Služba tam byla opravdu strašná.

Jungmannův dům sloužil původně snad jako porodnice zchudlých šlechticů. Majitelem byl bratr našeho českého Jungmanna. Je to právě onen prastarý opukový dům, který tak přirostl k mému srdci. Neopakovatelná energie. Genius loci. Když jsem tam přišla, byla sem tam prohnílá prkna, klenuté stropy, tajemné sklepy. V oknech místo skla občas velké igelitové pytle. Nejen já, ale i mí studenti, kteří tam spali, vidávali šedivou mrtvolnou postavu, velkého černého psa anebo mrtvou ruku, která se nad nimi vznášela. V noci mně tam samotné nebejvalo nejlíp. Topívalo se ve velkých kamnech uhlím. Kdysi na začátku tam bývaly na léčení i ženy. Když se ze sklepa vracely upatlané od uhlí, bylo jasné, že jen nenabíraly. Koedukace nedělala dobrotu.

Svoboda, kterou jsem tam zažívala, mě inspirovala k bouřlivé terapeutické kreativě. Léta jsem tu vedla nejrůznější speciální kreativní kurzy. Muzikoterapie, arteterapie, snové semináře, neverbální techniky, bubnování, taneční terapie, později tam bývalo i holotropní dýchání. A poslední dobou jsem vedla transpersonální konstelace. Vzpomínám na jednu roztomilou pikantní příhodu. Dům má dva vchody, do zahrady a do ulice. Je půlnoc. Pouštím svého polubovníka (jak by řekla Monastyrská) předním vchodem ven do ulice. Ze zahrady vyprovází svoji blondýnu pan docent. Všichni čtyři náhle stojíme na malinké chodbičce mezi dvěma vchody. „Dobrý večer, pane docente“ a „Dobrý večer, paní doktorko“. No to je ale milé překvapení! A takhle o půlnoci. Na ranním hlášení v sedm si oba na nic nepamätujeme.

Jsou lidé biofilní a nekrofilní. Skála byl biofilní. Miloval život a dával do něj veškerou svoji báječnou tvořivost, oddanost a entuziasmus. Jeho nadšení bylo infekční.

Kromě Skály tam bylo několik dalších podivuhodností. Sestra Arnoštka Mařová. Tinka. Životní družka Skály. Živý computer celého zařízení. Bez ní byval byl Jaroslav možná jen poloviční. Zdálo se, že s obrovským nadhledem snáší všechny jeho úlety. Na parte byla uvedena jako družka. Nikdy předtím jsem neviděla takto oficiálně pojmenovaný ten

Psychoterapeutický guru Jaroslav Skála (vlevo), Jitka Vodňanská a Kamil Kalina v roce 1984

FOTO ARCHIV JITKY VODŇANSKÉ

Jitka Vodňanská: Voda, která hoří (5.)

Pátá ukázka z pamětí psychoterapeutky Jitky Vodňanské popisuje dobu, kdy autorka **pracovala jako asistentka zakladatele české protialkoholní léčby Jaroslava Skály.**

stav. S jednou sestřičkou ruského původu měl nemanželské dítě, dceru Mišu. Krásnou, zajímavou. Dlouho utajovanou. Hlavně jí samotné byl dlouhou dobu tenhle podivuhodný otec neznám. Ke konci života se objevili.

Jaroslav zrál jako dobré víno. Čím starší, tím chutnější a zábavnější. Několik let jsme byli dokonce spolužáci. Angličanka Julie Hewson nás a mnoho jiných starých bardů učila superviznímu umění. Na závěr nás Skála jako nejvýznamnější stafešina slavnostně pasoval do hodnosti supervizora mečem. Rituál se odehrával v rotundě na hoře Řípu a my jsme ho přijímali v pokleku.

Někdy v roce jeho devadesátých narozenin jsme jeli společně autem z pohřbu našeho milého kolegy Tonička Šimka. Na zadním sedadle Skála, Tinka a já. Byla jsem celá nespá. Měl ruku na mém stehně. Bylo mi trapně před Tinkou. Ptám se tedy veřejně: „Jaroslav, víš, že máš ruku na mém stehně?“ Stručná odpověď: „Vim.“ A nesundal. No tak jo. A ptám se: „Co si ode mě přeješ k devadesátým narozeninám?“ Překvapivá odpověď: „Nauč mě meditovat.“ To už jsem nestihla.

Nevím, jestli měl nějaké své přátele, blízké lidi mimo obor. Někdy si tak hluboce, smutně zhluboka povzdechla.

Vzpomínám na jeden sen z roku 1997. Skála říká: Všichni se ptají, jak se mám — ale mají na mě čas jen do dvou

hodin. Pak už musí jít. Ptají se: „Co děláš?“ „Sedím.“ Furt se ptají.

Ptám se ho: „Co bys potřeboval?“ „No tak třeba pohladit.“

Dva dny před jeho smrtí jsem mu v jeho bytě stačila za vše poděkovat a laskyplně ostříhat nehty. Zemřel v klidu, po posledním pomazání Tomáše Halíka. Bylo mu devadesát jedna a půl. Jeho rakev byla vystavena v kostele svatého Apolináře. Držela se u něj čestná stráž a kolegové psychoterapeuti ho na ramech vynesli do Apolinářské ulice.

Ke konci života ohluchl, oslepl. Přesto stále vedl psychoterapeutické výcvikové komunity. A byla to Tinka, která mu s obrovskou obětavostí nahrazovala všechny jeho nedokonalé a odcházející smysly. Sloužila mu do konce života s andělskou trpělivostí.

Cesta k psychoterapii

Celá moje profesionalita se rodila tak zvláštně. Za pochodu. Živě. Nebyla jsem vystudovaná psycholog ani nic podobného. A náhle se šora začalo plnit moje navýsost rozhodné přání pomáhat lidem. Oč méně jsem byla zpočátku vzdělaná, o to víc jsem byla pilná. Nasávala jsem jako houba. Později studovala přeci jen mimořádně tři roky psychologii na filosofické fakultě. Během let absolvovala kompletně snad všechny tehdy dostupné psychoterapeutické výcviky.

Každou středu bývaly odborné semináře na psychiatrické klinice Ke Karlovu. Profesor Vondráček, psychiatr-legenda, seděl v čele starodávného dlouhatananského dubového stolu, okolo pak primář Plzák a všichni páni docenti a asistenti. My pěšáci okolo na židličkách. Knihovna obroubena vitrínami s vzácnými, starodávnými, zlatě vázanými knihami. Ty si možná trochu vymýšlím. Seminář se konal vždy pro podporu nějakého těžkého pacienta. Kolega, který měl program na starosti, nejprve všechny přítomné seznámil se zatím nepřítomným pacientem. Se svými hypotézami, dosavadní léčbou, s pochybnostmi, dotazy a tak dále. Pak vstoupil jmenovaný a předem představený. V tu ránu se vztyčil v celé své impozantní výšce profesor Vondráček (a la Jindřich Plachta), napřáhl dlouhou ruku k dotyčnému a pravil: „Já jsem profesor Vondráček, prosím, posaďte se.“ Sporný případ se posadil. Následovalo testování memory či jiné způsobilosti profesorem V. Například: „No, prosím, řekněte mi, v kterém roce se narodil František Palacký?“

A celá ta špičková psychiatrická obec ztichla, protože nikdo kromě profesora V. nevěděl, natož pacient, kdy se narodil F. P. Vyptával se na nejroztodivnější věci a já jsem často upadala do pochybností, jestli jsem kdy vůbec nějaké IQ

měla. Holt staré akademické vzdělání. Rád říkával: „Jediná jistota v životě je pesimismus. Když předpokládáme, že židle, na kterou usedáme, se pod námi zlomí, jsme příjemně překvapeni, když tomu tak není. Já a moje žena jsme pesimisté.“

Když pacient odešel, následovala mimořádně zajímavá diskuse. Mnohé zvláštní, sporné i děsivé případy si pamatuji dosud. Dnes se jim podobnými hemží kdejaký plátek a televizní noviny. Vzpomínám na lidojeda, který si vařil ženskou prsa a jedl je s kremžskou hořčicí. Viděla jsem vražedkyni Hepnarovou, která se pečlivě připravovala na den, kdy bude moct na refýži přejít nákladákem co největší počet lidí, pak se podívá do zpětného zrcátka, namaluje se a vystoupí. A chce trest smrti. Hérostratův syndrom. Chce být alespoň slavná, když nemá proč žít. Matka ji v dětství odvrhla. Mnoho a mnoho utrpení, které je málokdy jen tak holé, bez příčiny. Scott Peck napsal knihu, která byla dlouhou dobu jen pro zasvěcence. Lidé lži. Je to o lidech, kteří už se narodí zlí. Ale mnoho, mnoho těch, se kterými jsem pracovala a pracuju, trpělo krutě v nějaké fázi života a museli amputovat mnoho ze svých přirozených emocí. Jejich zlo je reaktivní, sekundární.

Pokora k osudům a utrpení

Do Apolináře chodili hodně zajímaví lidé. Vzpomínám. Byla jsem ještě novička. Už všem těm mužům něco přednáším. Z davu na mě koukají neskutečně modré, pomněnkové, zářivé oči. Šla jsem za Skálou, zda mohu mít individuální pohovor s jedním pacientem. „Koho byste ráda?“ „Pana Hrubína.“ „Ale, ale, paní doktorko, vy mříte vysoko.“ věstil Jaroslav. A nedovolil mi to. Počkala jsem si na konec léčby. Hrubín byl můj zamilovaný básník. Jemnost a nádhra sama.

Našla jsem svůj dopis, který si máma schovala: *Dnes jsem byla za Mistrem Hrubínem. Něco tak milého se skutečně nevidí. Měl velkou radost z té mé roztrhlé knížky a on sám mi daroval své nové dvě publikace s věnováním. Milerád by v létě přijel do Blatné, miluje jižní Čechy, má v Chlumu u Třeboně domeček.*

Na Františka Vlčíla jsem se Skály už neptala. Byl z podobného rodu. Jemný, vidoucí, okouzlující, psávali jsme si ještě dlouho po léčbě. Ale mnoho jiných, ne tak třeskutě známých, mě fascinovalo a učilo pokoře k osudům a utrpení. Pozvolna, pozvolna jsem se vynořovala z temnoty nevědomosti.

Apolinářský tým byl kromě výše zmínovaných plný jiných zajímavých osobností. Na začátku 80. let jsem přizvala Tomáše Halíka, který měl tak jako my na starosti plný terapeutický program. Byl jako terapeut velmi roztomilý. V pracovně ve druhém patře našeho kláštera měl kanapátko a po obědě si dával malinkou chrupečku. Nad kanapátkem nádherný starodávný rodinný peršan. Hodně jsme se přátelili. Jezdili na speciální, takzvaná úplňková setkání. Témata navýsost specifická. Psychoterapie psychóz, víra, fenomenologie. Tomáš byl primářem Marečkem všelijak peskovaný za nedostatečné papírování. Vychutnala jsem si pak okamžik, kdy na společné oslavě Vánoc v prosinci 1989 oznámil nám i tomu buzerujícímu primáři, že už tady nebude pracovat. A jeho nové pracoviště bude kostel svatého Salvátora v Klementinu. Celý je takový starodávný, neobyčejně vzdělaný, vzácný, s neuvěřitelným smyslem pro britský humor.

Redakčně kráceno a upraveno. V pondělí představíme první ukázkou z knihy *Osmičky – Osudová výročí českých a československých dějin.*

Jitka Vodňanská: Voda, která hoří

Vzpomínková kniha významné české psychoterapeutky přibližuje čtenářům její život plný mimořádných událostí a nevědních setkání. Součástí knihy jsou i kapitoly o třech osudových mužích jejího

života: výtvarníkovi Karlu Trínkewitzovi, básníkovi, divadelníkovi a zpěvákovi Janu Vodňanskému a o dramatikovi a politikovi Václavu Havlovi. Tato svědectví přerůstají rovinou osobních vzpomínek, představují současně i jedinečný vhled do novodobé české kultury a historie. Vydává nakladatelství Torst.